

Danielle Miettisen kysymykset ja Jouko Heikkisen vastaukset

Kotimaa, tammikuu 2008

1. Mikä on luterilainen rukousveljestö? Miksi sellainen on perustettu?

Mikä?

Kirkossa on ollut aina sääntökuntia, joille on ominaista kurinalainen hengellinen elämä ja keskinäinen yhteys. Näiden varaan rakentuu myös evankelis-luterilaisen rukousveljestön toiminta. Se haluaa kehittää pappiviran hoidossa tarvittavia valmiuksia: teologian opiskelua, liturgisten valmiuksia ja rukouselämää. Nimensä mukaisesti rukousveljestö liittyy luterilaiseen perintöön sulkematta pois muuta kristillistä hyvää.

Rukousveljestö on ajoittain saanut työyhteisön leiman: se on tuottanut ja julkaissut kirjoja, joista merkittävin on Kirkkovuoden kuvat. Monivuotinen urakka on ollut joillekin myös syyrialaisen kirkkoisän, Aphrahatin, kirjan käännöstyö. Viime vuosina olemme lukeneet Lutherin Galatalaiskirjeen selitystä alkutekstin ja suomennosten avulla. Tällä hetkellä mietimme hengellisen huoltoasemaverkoston rakentamista, jotta kristillinen usko olisi siellä, missä ihmiset tänä päivänä elävät ja liikkuvat.

Miksi?

Akateeminen pappiskoulutus ei anna riittävästi valmiuksia pappeuteen. Varsinkin kaiken toiminnan perusta, Jumala, on tullut liian laimeasti esille. Tämä puolestaan on heikentänyt pappudessa koettavaa iloa. Olemme tehneet paljon työtä vapautuaksemme valistuksen jälkeisestä teologiasta, joka ei anna oikeutta Jumalalle ja hänen läsnäololleen. Jotenkin sieluun on jäänyt epämääräinen tunto Jumalan poissaolosta ja voimattomuudesta. Tämän köyhyyden voittamiseksi on tarvittu vuosien työskentelyä. Koemme, että tämän ydinkysymyksen kanssa painiskellessa vähitellen selviää ihmisen radikaali pahuus ja Jumalan armon suloisuus.

Emme ole olleet tässä painissa yksin, vaan olemme saaneet tukea mm. uudelta Luther-tutkimukselta. Viime aikoina iloa Jumalan löytämisestä ja läsnäolosta ovat tuoneet McGrathin vastauskirjat Richard Dawkinsille ja Tapio Puolimatkan kirjojen selvitys teologian ja filosofian historiasta.

Jumalan löytämisestä on ollut seurauksia moniin asioiden kuten luterilaisen jumalanpalveluksen, sielunhoidon ja rukouselämän arviointiin.

2. Mikä on saanut sinut kiinnostumaan rukouksen maailmasta?

Olin prof. Seppo A. Teinosen seminaarissa, jonka aiheena oli sakramenttiteologia. Tämän jälkeen hänen seminaariensa aiheena olivat useita vuosia spiritualiteetti ja rukousteologia. Tuolloin ilmestyi Hengen tie -kirjasarja. Ryhdyin sitä innolla lukemaan. Kohtasin siinä uudenlaisen tavan harjoittaa teologiaa: rukouksen ja Jumalan kokemisen.

Oma tutkimusaiheeni oli Gunnar Rosendalin ehtoollisteologia. Hän oli ruotsalaisen kirkollisen uudistuksen keskushenkilö, joka oli omaksunut säännöllisen rukouselämän. Siihen kuulivat hetkipalvelut ja Raamatun meditaatio sekä mystiikka. Sain tutkimusta varten harvinaisen apurahan. Kirkkoherra Sigtrygg Serenius lähetti minut Societas Sanctae Birgittae –järjestön kesäpäiville Vadstenaan. Päivien ohjelma oli yksinkertainen: hetkipalveluksia (rukouselämää) ja messuja parin päivän ajan. Minua ei siten lähetetty jonkun viisaan professorin luennoille vaan osallistumaan Raamatun rukoilemiseen ja ehtoollisen viettoon.

Hengen tie –kirjasarja osoittautui vaativaksi haasteeksi. Kirjoissa kokeneet kristityt puhuivat asioista, joista aloittelija ei tiennyt paljoakaan. Lisäksi paikoin lukijaa jäi vaivaamaan kysymys, miten joihinkin kohtiin tulisi suhtautua.

Rukousveljestön synty 1980-luvun lopulla liittyi tähän vaiheeseen. Prof. Jouko Martikainen tunsu sekä keskiajan hurskauselämää että Lutherin teologiaa. Hän antoi käteen kartan, joka selkeytti paikoin sekavalta tuntunutta aineistoa. Vähitellen oma ajatus ja rukouskäytäntö alkoivat selkeytyä.

3. Millaista on oma rukouselämäsi?

Olen pyrkinyt ottamaan käyttöön katekismuksen rukous- ja meditaatiokirjana.

Aamulla herätessä lausun ”Isän ja Pojan Pyhän Hengen nimeen” ja teen ristinmerkin. Jään vähäksi aikaa näiden synnyttämien ajatusten ja tunteiden keskelle. Luen kymmenettä vuotta

Lutherin hartauskirjaa (Mannaa Jumalan lapsille). Kirjan sivuille on tullut merkintöjä, alleviivauksia ja joitakin omia ajatuksia. Joskus olen kirjannut elämäntilanteen, missä olen ollut meditaatiota lukiessani.

Virastossa päivä alkaa rukousalttarin ääressä. Kirkkovuoden –kuvat kirjasta luen pienen osan seuraavan sunnuntain selitystä. Liitän aiheen uskontunnustukseen, ja tämä antaa merkityksen lukukappaleelle. Uskontunnustushan on Jumalan tekojen ylistystä. Lukukappaleeseen saattaa sisältyä Jumalan tahdon ja kymmenen käskyn mietiskelyä, ja näin Jumalan majesteettisuus särkee vanhaa ihmistä ja luo tilaa armon vastaanottamiselle.

Tekstin ja kuvien tarkastelu johtaa rukouksiin, joita valitsen Agricola rukouskirjasta (Juhani Holma nyky-suomennos). Lisäksi käytän vaihtelevasti lyhyitä klassisia rukouksia, joita olen löytänyt kirkon rukousaarteistosta.

Rukous etenee esirukouksiin. Muistan niissä henkilöitä, jotka ovat pyytäneet rukousta ja jotka muuten ovat sydämellä. Pienessä seurakunnassa tunnen lähes kaikki ihmiset ja siksi kylillä ajaessa talojen asukkaat nousevat toisinaan rukoukseen. Välillä olen saanut osallistua hetkirukouksiin.

4. Mikä on luterilaisen rukouksen teologian helmi?

Katekismuksen alkuperäisen käytön oppaita ovat:

Ison katekismuksen esipuhe; Luther, Kuinka rukoilla, ystäväni. Suom. Matti Mikkola.
Helsinki 1995

Katekismuksen meditatiivisesta käytöstä Luther kirjoittaa:

- Me emme opeta mitään uutta, vaan kertaamme vanhaa tuttua asiaa, pänttäämme päähän ja vahvistamme vanhoja asioita, joita me alusta alkaen olemme opettaneet.

Kunpa ne voisimmekin hyvin iskeä mieleen ja päntätä päähän sanaa ja vakiinnuttaa (stabiloida) sen, niin ettei sana olisi meillä vain suun puheena vaan *syvällä sydämessä hyvin meditoituna*, ja varsinkin kuoleman hädässä ja taistelussa osaisimme käyttää *sanaa* (rukouksessa).

– Luther, Galatalaiskirjeen selitys

Ilo

Rukous ja ilo liittyvät yhteen. Katekismuksen aamu- ja iltarukouksessa esiintyy ilo.

Ja mene sitten iloiten työhösi (aamulla). Agricolan Rukouskirjassa kehotussanat kuuluvat: ”Mene sitten virkein mielin (viriästi) Jumalan nimeen töihisi.”

Ja sitten nopeasti ja iloisin mielin nukkumaan (illalla). Agricola: ”Mene sitten ilman murheita Jumalan nimeen levolle.”

Rukous täyttää sydämen ilolla, koska rukoilija kohtaa Jumalan alas kohdistuvan katseen. Emme voi omasta voimastamme tai ymmärryksemme avulla saavuttaa Jumalan tekojen tuntemista, niin kuin katekismuksen kolmannen uskonkappaleen selitys alkaa. Sydämen hartauden saa aikaan Pyhä Henki, joka sytyttää ”hengen palon”. (1. Tess. 5:19, Room. 12:11) ja Pyhän Hengen saarnan (ilmaus esiintyy useita kertoa Kuinka rukoilla, ystäväni - rukousoppaassa).

Jumalan sanan omaksuminen - muutakin kuin opiskelua

Kaksi päivää ennen kuolemaansa Luther kirjoitti paperilapulle latinaksi tekstin, jota on pidetty uskonpuhdistajan toiminnan yhteenvetona.

Raamattua ei ole maistanut kylliksi kukaan, joka ei ole johtanut sataa vuotta profeettojen kanssa seurakuntaa. Älä pyri tutkimaan perin pohjin tätä jumalallista Aeneistä, vaan rukoile nöyrästi Raamatun jälkiä. Kerjäläisiä olemme: hoc est verum (tämä on totta).

Lutherin sanoihin sisältyy ajatus siitä, kuinka se, joka seurustelee Raamatun kanssa, kokee mahdottoman. Jumala ja hänen sanansa eivät ole tyhjiin ammennettavissa tämän elämän aikana. Siksi teologia ja kristityn elämä on Jumalan sanan jatkuvaa opettelua ja käytäntöön panemista. Teologiksi ei tulla Raamatun opettelun, vaan pikemmin sanan meditaation ja koettelemuksen kautta. Koettelemus johtaa Jumalan poissaolon ja hylkäämisen kokemukseen,

josta usko johtaa ulos. ”Elämällä, pikemminkin kuolemalla ja kadotukseen joutumalla tullaan teologiksi, ei tiedon, luentojen eikä spekulatiivisuuden kautta.” Raamattua ei ole niinkään luettavaa sanaa, vaan elämän sana, jota ei ole tarkoitettu spekulatiiviseksi eikä ylevästi runoiltavaksi, vaan elettavaksi ja toteutettavaksi.

Lutherin opetus koettelemuksen ja Raamatun ymmärtämisen yhteydestä säilyi myöhemmin luterilaisuuden piirissä. Puhdasoppisuuden (ortodoksian) kaudella teologian harjoittamisen perusta oli Raamatun opiskelu. Opiskelijan tuli kuunnella joka päivä kaksi raamattuluentoa, aamulla ja illalla. Teologian harjoittaminen oli Raamatun tekstien jatkuvaa lukemista. Siihen kuului läheisesti koettelemus, joka myös oli jatkuvaa, ja tämä vaiva synnytti Raamatun opiskelun tarpeen. Tentaatio teki teologian harjoittamisesta käytännöllisestä ja vapautti opiskelijan pelkästä kirjaviisaudesta ja auttoi saavuttamaan sisäistetyn tiedon. Oppiminen (mathos) ja kärsimys (pathos) kuuluivat yhteen. Vain se luki Raamattua oikealla tavalla, joka tutki sitä lohdutuksen tähden ja joka koki Raamatun vaikutuksen elämässään.

Tentaatiota pidettiin puhtasoppisuuden aikakaudella katkerana esikouluna: kristitty joutui ensin Paholaisen kouluun, jotta sitten Pyhä Henki ottaisi haltuunsa oppituolin ja ilahduttaisi sisäisellä lohdutuksella (Room. 8:16). Gerhardin opetus Hengen sisäisestä todistuksesta ei ollut irrallaan ulkoisesta sanasta. Kuitenkin oppi Hengen sisäisestä todistuksesta oli sielunhoidon perusta. Hengen rukous (Room. 8:26) sai sielunhoidollisen selityksen. ”Henki auttaa meitä, jotka olemme heikkoja”, ja ”puhuu meidän puolestamme sanattomin huokauksin”.

Luterilaisen puhtasoppisuuden aikana kirjoitettiin meditaatio- eli mietiskelykirjoja, joiden tarkoituksena oli parantaa synnin vammoista ja lääkitä sielua. Meditaatiot käsitelivät syyllisyyttä ja sovitusta ja riippuvuutta Jumalan armosta. Ennen kaikkea tärkeää oli saada varmuus Jumalan laupeudesta Kristuksen tähden, toivo vastoinikäymisissä ja lohdutus kuoleman edessä. Tuolloinkin teologiaa verrattiin lääketieteeseen ja korostettiin Raamatun oppimisen käytännöllistä luonnetta. Vaikka teologiassa tarkasteltiin oikeaa toimintaa (etiikka) ja sitä, mitä toivotaan ja uskotaan (dogma, oppi), sen päämääränä ei ollut vain tiedon saavuttaminen vaan ennen kaikkea taito elää sanan varassa kuolemassa ja muissa ääritilanteissa. Tässä teologian käytännöllisessä luonteessa luterilaiset teologit liittyivät sekä Raamattuun että vanhan kirkon opetukseen. ”Kun te tämän tiedätte ja myös toimitte sen mukaisesti, te olette autuaat” (Joh. 13:17). ”Uskonto ei ole sanoissa vaan teoissa” (Justinus

Marttyyri). "Ei vain puhuminen vaan myös oleminen tekee ihmisistä kristittyjä" (Ignatios Antiokialainen). Augustinuksen mukaan "kristillisen uskon summa on hänen seuraamistaan, jota palvot".

Jumalan sanan kokeminen ahdistuksessa

Keskiaikaisessa perinteessä oli Raamatun lukemisen sääntö: lectio (tekstin lukeminen) - meditaatio (mietiskely) - oraatio (rukous) - kontemplaatio (Jumalan kokeminen ja näkeminen). Vertailu osoittaa, että Luther asetti kontemplaation paikalle tentaation eli koettelemuksen. Miksi näin tapahtui?

Jouko Martikaisen mukaan ohjaudumme harhaan, jos otaksumme, että Luther saattoi huoletta luopua kontemplaatiosta. Hän oli kyllä varauksellinen siihen, että kontemplaatio asetetaan ylimmäksi tavoitteeksi kysymättä, voiko syntinen ihminen katsella Jumalaa. Tällainen ei ole ihmisen tehtävissä, vaan Jumala antaa sen. Luther ei vierasta sitä, että Jumala jakaa ominaisuuksiaan ihmiselle uskossa Kristukseen. Lisäksi on mahdollista, että kesken Isä meidän -rukouksen Pyhä Henki alkaa puhua ihmiselle. Tällöin ihmisen on keskeytettävä oma rukouksensa, vaiettava ja kuunneltava hiljaa, mitä Pyhä Henki saarnaa. Tätä voidaan pitää eräänlaisena kontemplaation vastineena, ja Luther mainitsee sen useita kertoja Rukousoppaassaan parturimestari Beskendorffille.

Tentaation asettaminen kontemplaation tilalle on selitettävissä pahan radikaalisuudella. Lutherin mukaan ihminen ei ole milloinkaan erossa Jumalasta. Saatanan orjuudessa elävä ihminen on vain hänen vihansa alainen. Jumalan katseleminen ei voi tapahtua tämän perustavan tosiasian ohi. Jokainen ihminen on orjuutettu karkulainen, joka ei halua kohdata Jumalaa. Silloin kun ihminen asettuu Jumalan lain ja ristin rusikoitavaksi ja suostuu Jumalan armoon, alkaa tentti, jossa tutkitaan sydämet ja munaskuut. Kontemplaatio on yksinkertaisesti liian kapea kosketuspinta Jumalan ja ihmisen yhdistymiselle. Tentaatio on hurjaa painia ja kaikkien sielunkykyjen ja ruumiin aistien osallistumista siihen välienselvittelyyn, jossa Jumala työntää Saatanan pois ihmisen sielusta ja alkaa yksin isännöidä siellä.

Vasta tuo radikaalin Pahan kohtaaminen ja tunteminen ja evankeliumiin turvautuminen tekevät mahdolliseksi Jumalan kokemisen toden teolla. Sitä mukaa kuin ihmisen omat teot lakkaavat ja kristityn usko sanaan vahvistuu, Jumalan suloisuuden kokeminen tulee

mahdolliseksi. Näin tentaatio johtaa syvään Jumalan näkemiseen.

Akedia

Jokainen rukoilija kohtaa haluttomuuden, akedian. Siitä on runsaasti kokemusta ja opetusta. Luther tunsi akedian omakohtaisesti. Rukousoppaassaan parturimestari Peterille hän kirjoittaa. “Kun tunnen, että olen tullut vieraitten tehtävien tai ajatusten kylmäksi ja haluttomaksi rukoilemaan (liha ja Perkelehän haluavat lakkaamatta pidättää ja estää rukousta)...”¹

Luther mainitsee laiskuuden eli kyllästymisen (akedia) Ison katekismuksen kolmannen käskyn selityksessä. Akedia kuuluu kuolemansyntyjen joukkoon, kuten myös ennen häntä opetettiin. Kyllästyminen on penseyttä ja ikävystymistä, mutta kenties syvemmin kuin muut Luther näkee taustalla Perkeleen kavalan toiminnan. Hengellisiin harjoituksiin kyllästyminen on “vihattava, myrkyllinen vitsaus, jolla Perkele lumoo ja pettää monien sydämen karatakseen yllättäen kimppuumme ja riistääkseen meiltä salaa Jumalan sanan”. Perkele haluaa kyllästymisen avulla riistää kristityltä huomaamatta Jumalan sanan ja sen lahjoittaman hyvän.²

Ison katekismuksen esipuheessa Luther nimittää Katekismuksen lukemiseen kyllästymistä kuolemanvakavaksi sairaudeksi. Perusasioiden oppimisen jättäminen on “häpeällinen pahe ja salainen, ilkeä rutto, nimittäin suruttomuus”. Tuossa sairaudessa moni luulee Katekismusta yksinkertaiseksi ja vähäpätöiseksi, kun sen näyttää oppivan heti kertalukemisella.³

Vielä Galatalaiskirjeen selityksessä Luther käsittelee kyllästymistä. Mikään ei ole Sielunviholliselle sietämättömämpää kuin evankeliumin kirkas valo. Sen nähdessään hän tulistuu ja ryhtyy kaikin voimin sammuttamaan sitä. Hän vieroittaa kunnon ihmisiä evankeliumista tekemällä heidät kylläisiksi. Huolellinen, jokapäiväinen sanan tutkiminen herättää tällöin inhoa ja halveksuntaa; vähä vähältä moni alkaa laiminlyödä kaikkia hurskauden harjoittamista. Kukaan ei enää pane lapsiaan opiskelemaan hyvää kirjallisuutta, saati Raamattua, vaan näitä koulutetaan tuottoisiin ammatteihin. Kaiken takana

---

¹ Luther 1995, s. 17

² Luther 1984, s. 85-86

³ Luther 1984, 60. Ks. myös Tuomo Mannermaa 1995, s. 102-103

uskonpuhdistaja näkee Saatanan, jonka tarkoituksena on hävittää evankeliumi ilman tyranniin väkivaltaa ja harhaoppisten petoksia.⁴

Evankeliumin valon kadottamisen lisäksi Luther puhuu uhanalaisesta vanhurskauttamisesta. Sen omaksuminen on liukas asia, koska kristityt ovat niljakkaita. Heillä itsellään on vastustaja, nimittäin järki ja sen kyvyt. Lisäksi liha vastustaa henkeä ja uskoa, sillä vanha ihminen ei pysty varmistumaan siitä, ovatko Jumalan lupaukset totta. Tämä johtaa selvittämään, miten Jumala synnyttää uskon ja varjelee sen. Luther jatkaa:

Siksi minä koko ajan muistutankin siitä, että Kristuksen tunteminen ja häneen uskominen ei ole ihmisen tekoa vaan yksinomaan Jumalan lahjaa. Hän se luo meihin uskon, ja hän myös pitää uskoa yllä.

Alussa hän sanallaan lahjoittaa sen, sitten hän sanallaan harjoittaa, kasvattaa, vahvistaa (confirmat) ja täydellistää sitä. Korkeinta Jumalan palvelemista ja pyhintä sapatin pyhittämistä on siis se, että uskova harjoittautuu hurskaaksi tutkimalla ja kuulemalla Jumalan sanaa.

Toisaalta ei ole mitään sen vaarallisempaa kuin sanaan kyllästyminen. Jos joku kylmenee siten, että luulee kaiken omaksuneensa ja alkaa kyllästyä sanaan, hän on jo menettänyt Kristuksen ja evankeliumin. Senkin, mitä hän luulee tietävänsä, hän on omaksunut ainoastaan ymmärryksellään (speculative). Jaakob sanoo häntä sellaisen miehen kaltaiseksi, joka peilistä katselee piirteitään, "mutta poistuttuaan unohtaa saman tien, millainen on", Jaak. 1:23. Sellaisista tulee lopulta kiihkoilijoita ja lavertelijoita.

Sen tähden pyrkiköön jokainen hurskas vakain mielin, parastaan pannen ja viimeisetkin voimansa ponnistaen opiskelemaan tätä oppia ja säilyttämään (conservare) oppimansa. Sitä varten hänen tulee nöyrästi rukoilla Jumalaa sekä alinomaan tutkia ja mietiskellä hänen sanaansa (meditatione verbi).⁵

---

⁴ Luther 2003, s. 634 (WA 157-158)

⁵ Luther 2003, s. 85-86 (WA 129-130)

Akedia, lamaantumisen, pyrkii näin irrottamaan kokeneen kristityn pelastuksen välineestä, Jumalan sanasta ja sen jatkuvasta meditaatiosta eli mietiskelystä.

5. Millainen rukouksen esikuva Luther oli?

Vaikka Lutherin rukousteologiaa on tutkittu, siitä ei ole käytössä kokonaisuutena. Seuraavassa käytän apuna Birgit Stoltin kirja. Luther själv.

Rukouksesta

Määritellessään rukousta Luther vetoaa kirkon perinteeseen: ”Siten kaikki Raamatun opettajat toteavat, että rukouksen olemus ja luonne ei ole mitään muuta kuin mielen eli sydämen ylentämistä Jumalan puoleen.” Sydämen keskusteluun Jumalan kanssa sisältyy myös Jumalan vastaus. Rukouksen ei tarvitse tapahtua ääneen vaan sydämessä, ja tällaista rukousta kutsutaan hengelliseksi.

Kukaan ei ole niin raskautettu työssään, ettei hän voi ajoittain puhua Jumalan kanssa sydämessään, esittää hänelle oman tai muiden ihmisten hädän, pyytää apua, rukoilla, ja kaikessa tässä harjoittaa ja vahvistaa uskoansa.

Luther piti Psalmtaria rukouksen mallikirjana. Se ei kerro vain pyhien teoista vaan myös heidän sanoistaan, kuinka he ovat puhuneet Jumalalle. Heidän sanojaan tarvitaan, sillä ihmissydän on kuin laiva myrskyävällä merellä. Myrskytuulet opettavat rukoilemaan Jumalaa, puhumaan hänelle vakavasti, avaamaan sydämen ja ammentamaan sen sisällön Jumalalle pohjaan asti.

Luther koki, että Jumala puhui hänelle ystävällisesti yksityisessä rukouksessa. Kerran Lutherille oli syntynyt poika ja hän kuuli Käthe-rouvan puhuvan pienokaiselle. Hän lausui: ”Jumalan täytyy olla vielä ystävällisempi minua kohtaan kuin minun Käthani on pikkupoikaansa kohtaan.”

Rukous perustuu toiseen käskyyn ja saa aikaan iloa ja turvallisuutta. Lisäksi rukous toimii mahtavana aseena Paholaista vastaan. Lutherille Paholainen oli todellinen, kaikkialla vaaniva ja uhkaava voima. Hän oli tässä keskiajan ihminen, joka kuvasi depressiota, yöllisiä

ahdistustiloja, syyllisyyden tunteja ja uskon ongelmia. Tätä kaikkea hän kutsui tristitia-sanalla. Tämä tarkoitti Paholaista, Pahaa henkeä, joka on raskas- ja synkkämielisyyden henki.

Lutherin vahvin ase Paholaista vastaan oli siis rukous. Suuressa sielunhädässä hän pyysi ystäviään rukoilemaan kanssaan. Kun kristitty puhuu Jumalan kanssa, tämä on Paholaiselle yhtä kiusallista kuin että pappi saarnaisi Jumalan sanaa. Jopa ulkoinen rukous, jota harjoitetaan ilman hartautta, vahingoittaa Paholaista, sillä siihen liittyy Jumalan sana.

Luther mainitsee katekismuksessa kiinteinä rukouksina aamu- ja iltarukouksen sekä ruokarukouksen. Luther itse oli tarkkaa rukousaikojen noudattamisessa. Jos hän estyi rukoilemasta, hän voi koko päivän huonosti. ”Rukous on meille suureksi avuksi ja täyttää sydämen suurella ilolla, ei omien suoritustemme perusteella vaan siksi, että me olemme puhuneet Jumalan, Isämme kanssa, ja jättäneet itsemme ja kaikkemme hänen käsiinsä.”

Luther käytti rukouksessa ruumin eleitä: polvistumista, käsien ristimistä, käsien kohottamista ja katseen suuntaamista taivasta kohti. Hän seisoi usein ikkunan ääressä ja rukoili ääneen kohotetuin käsin. Kun Melanchthon oli ahdistuksessa Augsburgin valtiopäivien aikana, Luther rukoili päivittäin intensiivisesti ääneen ainakin kolme tuntia päivässä, seisoen ikkunan ääressä. Hän suositteli myös ristimerkin käyttöä sekä lapsille että aikuisille. Erityisesti vaaran hetkellä tuli tehdä ristimerkki ja lausua: ”Jumala varjeltakoon” tai ”Auta minua, rakas Herra Kristus.”

Kriisitilanteissa Luther käytti sekä kiinteää että vapaata rukousta. Hän käytti psalmeja niin kuin Vapahtaja ristillä, sillä hän oli oppinut ne ulkoa hetkipalvelusten yhteydessä. Luther käytti sekä latinaa että saksaa, jälkimmäistä silloin, kun rukous oli tunnekylläistä. ”Minun kaiken rakkain Jumalani, sinähän olet syntisten ja kurjien Jumala!”

Ollessaan lähellä kuolemaa Luther ei pyytänyt tervehtymistä. Hän lausui, että kuolema on hänelle voitto. Hän ei pelännyt kuolemaa, vaan valitti vain sitä, ettei saanut osakseen marttyyrikuolemaa. Mutta hän jätti kaiken Jumalan tahdon varaan.

Esirukous

Esirukous kuului tärkeimpiin toisen käskyn rukoustehtäviin. Luther oli vakuuttunut esirukouksen voimasta. Luther viittasi Augustinuksen äitiin, Monicaan. Tämän rukoukset saivat aikana sen, että nuorukainen, joka tuotti aluksi vain murhetta, tuli kirkon valoksi Jumalan kaitsennan avulla. Koettelemuksessa ei kenenkään tulisi olla yksin taistelemassa Paholaista vastaan, vaan kristittyjen tulisi auttaa toisiaan. ”Jos yhden rukous ei auta, niin kahden rukous jo auttaa.” ”Rukouksessa on erittäin suuri voima, jos vain luotan siihen, sillä Jumala sitonut itsensä ja minut itseni siihen.” Luther viittasi tässä Raamatun kohtiin: ”Anokaa, niin teille annetaan” (Matt 7:7) ja ”Kaikki mitä te rukoilette, te saatte, jos uskotte” (Matt 21:22, ks. lisäksi Joh. 14:13-14). Luther käytti näitä sanoja sekä rukouksen vahvistamiseksi Jumalan edessä että rukoilijan lujittamiseksi.

Erityisen voimakas kokemus rukouksen kuulemisesta liittyi Melanchthoniin, joka sairastui vakavasti vuonna 1542. Luther uskoi pelastaneensa ystävänsä kuolemasta rukouksellaan. ”Melanchthon ollut kuollut ja niin kuin Lasarus noussut kuolleista.” ”Niinpä me olemme nostaneet maisteri Philippuksen kuoleman valtakunnasta ja iloiten tahtoneet viedä hänet kotiin haudasta, Jumalan armon avulla ja hänen tahdostaan.”

Melanchthon oli kauan ollut loppuun palanut, niin kuin nykyisin sanoisimme. Hän oli seurustellut kuoleman ajatusten kanssa ja halusi kuolla. Kun Luther sai tästä kuulla, hän kehotti luennossaan läsnä olevia rukoilemaan ystävänsä puolesta ja matkusti nopeasti Melanchthonin luokse. Siellä hän tapasi tämän ikään kuin kuolleen silmät suljettuna, eikä hän kyennyt reagoimaan puheeseen. Luther kääntyi silloin ikkunaan päin ja kävi Jumalan kimppuun epätavallisen kiihkeästi ja liikuttuneesti. ”Silloin sai Herramme ottaa vastaan kaiken minun järkyttyneen vihani, sillä minä täytin hän vakkansa ja hieroin hänen korvansa täyteen kaikilla niillä rukouksen kuulemista koskevilla lupauksilla, jotka saatoin resitoida Raamatusta. Hänen oli aivan yksinkertaisesti pakko kuulla minua, jos vain enemmän kuin koskaan uskalsin luottaa hänen lupauksiinsa.” Tämän jälkeen Luther kääntyi Melanchthonin puoleen ja yritti kaikilla tavoin rohkaista häntä. Tapaus osoittaa, ettei rukous aina ollut nöyrää vaan vaativaa, eräänlainen taistelu, jossa rukoilijaa muistutti Jumalaa kaikista lupauksista. Aina ei ollut itsestään selvää lausua: tapahtukoon sinun tahtosi.

Sielunhoidollisissa kirjeissään Melanchthonille Luther arvosteli ystävänsä, ettei tämä luottanut rukouksiin. Hän itse oli ollut suuremmissa vaaroissa ja koettelemuksissa kuin

ystävänsä. Miksi siis Melanchthon ei kuunnellut Lutheria? Tämä kuitenkin lisäsi: ”Jos ei tapahdu niin kuin rukoilemme, tapahtuu siten jotakin parempaa.”

Myöhäiskeskiajalla lohdutuskirjeet muodostivat oman lajinsa. Niihin kuului kiinteänä kohtana esirukous. Melanchthon menetti pienen poikansa ja oli aivan murtunut. Silloin Luther kehotti Justus Jonasia kirjoittamaan lohduttavan kirjeen. Hänen kehotuksensa päättyivät sanoihin: ”Rukoile hänen puolestaan niin paljon kuin voit, että Jumala lohduttaisi häntä, ja kirjoita hänelle sitten lohduttava kirje parhaan retorisen kykysi mukaan.”

Birgit Stolt, Luther själv. Hjärtats och glädjens teolog. Artos 2004, s.144-163

6. Miten arvioisit Healing room -liikettä?

Yleistä

Rukoukselle on tilaa sairaiden parantamisessa

Nykyajan sairaanhoidossa on liian vähän mielenkiintoa hengellisyyttä ja rukousta kohtaan. Miksi? Lääketiede korostaa kovaa dataa ja lääketieteen tieteellisiä menetelmiä. Ennen kuin ”tieteellisyyden” kynnyks on ylitetty, mitään uutta ei hevillä pääsetetä sisään sairaalan alueelle. Vain se, mikä ilmaistaan luvuilla, on tärkeää. Sairaanhoidon käsitteet on usein omaksuttu tuotannosta, taloudesta ja tuottavuudesta. Saattohoito on kenties poikkeus, sillä siinä on tilaa myös ihmisen hengellisille tarpeille.

Kuitenkin nyt on mielenkiintoa sitä kohtaan, miten hengellisyys vaikuttaa sairaiden parantumiseen ja hoitoon. Tästä kertovat myös erilaiset rukousliikkeet.

Uskon ja rukouksen merkitys

On olemassa tutkimuksia siitä, kuinka terveydellä ja hengellisellä elämällä on yhteys. Tämä havainto voi vaikuttaa rakentavasti myös sairauksien hoitoon. Erityisen arvokkaita ovat ne tutkimukset, joissa yhdistyy teologia ja lääketiede (Daniel P. Sulmasy). Hän on fransiskaani, lääkäri ja professori. Uusimmassa kirjassaan (A Balm for Gilead: Meditations on Spirituality and the Healing Arts. 2006) hän lähtee liikkeelle Jeremian sanasta: ”Eikö edes Gileadissa ole balsamia, eikö siletäkään löydy parantajaa? Minkä vuoksi kansani haavat eivät vielääkään

parannu?” (8:22). Tästä jakeesta käsin Sulmasy kirjoittaa meditaatioita, jotka pohjautuvat Raamattuun ja kirkkoisien tuotantoon. Joitakin kirjan teemoja: armo muuttaa hoitajan apatian empatiaksi, armon vaikutus sairaan elämässä, vuorisaarnaan ohjeet hoitotyössä ja sen sanoma kärsivälle ihmiselle. Ruumis on Pyhän Hengen temppeli - itse aiheutettu sairaus. Toivo johtaa rajan ylittämiseen, kun elämä näyttää synkältä.

Sulmasy arvostelee kovaan dataan perustavaa ajattelua, joka sulkee toivon merkityksen pois. Toivolla on ratkaiseva merkitys hoidon antajalle ja saajalle. Se vie sairauden tuolle puolelle. Usko, luottamus Jumalan kaitselmukseen, luo sallivan ilmapiirin, jota ilman hoitosuhde muodostuu vaativaksi.

Näihin tutkimuksen lähtökohtiin rukousliike voi liittyä pyrkiessään tuomaan esille rukouksen merkityksen sairaan parantamiseksi.

Huolenpidolle on tilaa

Jokainen sairas tietää, kuinka suuri merkitys rakkaudella ja huolenpidolla on sairauksien hoidossa. Tälle on sijaa muutenkin nykysairaanhoidossa, jossa pyritään entistä suurempaan tehokkuuteen ja kustannusten hallintaan. Rukousliike paikkaa rakkauden tyhjiötä (syy ei ole lääkäreissä ja hoitajissa vaan järjestelmässä).

Rukous on kärsinyt epäselvästä teologiasta

Rukous ja esirukous ovat vaikeutuneet sen vuoksi, että teologia on puhunut laimeasti ja jopa väärin Jumalasta. Jotenkin on tunto siitä, ettei Jumala pärjää enää tässä nykymaailmassa. Kärsimme Jumalan poissaolon tunnosta, eikä tämä rohkaise rukoilemaan.

Lutherin rukouselämä osoittaa, kuinka esirukous oli olennainen osa uskoa ja sen vahvistumista.

Varauksia rukousliikkeiden antiin

Minkälaiseen filosofiseen ja teologiseen kontekstiin sairauden parantaminen rukouksella liittyy? Tämä on olennainen kysymys.

Yleinen rukousliikkeen viitekehys, joitakin havaintoja: pyritään välittömiin vaikutuksiin, parantumiseen. Tämä johtaa tekstien mukaan usein uskoon tulemiseen. Kirkkokunnista erillään olevaa toimintaa.

Johtopäätöksiä:

1. Rukousliike ei nähdäkseni ota riittävän vakavasti **ihmisen radikaalia pahuutta**. Syntien anteeksiannosta ei ole mainintaa.

2. Helposti ihminen ja ryhmät **käyttävät Jumalaa hyödykseen** ajattelematta Jumalakeskeisesti, ensimmäisestä käskystä käsin niin kuin katekismus tekee.

Kun tarkastellaan Agricolan rukouksia (Juhani Holma, Jumalan aijnoan olcohon kijtos) sairaan puolesta, havaitaan, että ne noudattavat Isä meidän -rukouksen rakenneta. Ensin Jumalan valtakunta - lopuksi pahasta vapautuminen.

1. Sairaus ”johtaa iankaikkisen terveyden tielle”
2. Vasta usko Kristukseen auttaa pyytämään Jumalan mielen mukaisella tavalla - ilman uskoa käytämme Jumala-huumetta. Rukous liittyy julistukseen, Raamatun sanaan. Tätä yhteyttä on vaikea nähdä esitteessä.
3. Yksin Jumala on terve ja terveys. Agricola aloittaa rukouksen: ”Kaikkivaltias iankaikkinen Jumala, sinä uskovien iankaikkinen terveys.” ”Herra Jeesus, joka olet elävien ainoa terveys.” Yhdestäkään ihmisestä emme voi sanoa, että hän on terve. Mutta uskossa hän on osallinen Jumalan terveydestä. Siksi sanomme presenssissä: ”Hän, joka parantaa kaikki minun sairauteni.”
4. Terveyden mittana on Jumalan ylistäminen ja Jumalan mielen mukainen elämä. ”... jos sinä sallit sieluni vielä asua tässä ruumiissa palvellakseni sinua.”
5. ”Mahtaisimme iloita terveydestä”. Terveys kertoo Jumalan laupeudesta ja hyvyydestä. Ylistämme Jumalaa, emme lahjaa.
6. Kristitty luopuu mielellään (samalla surren) ”hauraasta ja viheliäisestä ruumiista, sillä ylösnousemus palauttaa ruumiin entistä autuaampana”. Hän jättäytyy tarvittaessa sairauteen ja kuolemaan, sillä se voi tuottaa enemmän kuin pelkkä terveyden palauttaminen.

7. Sairauteen liittyy uskon koettelemus. epäusko, epätoivo, harhanäyt, ylpeys (ks. Viimeiset kiusaukset -ooppera). Ilman näitä kiusauksia, joissa oma pahuutemme paljastuu, emme tunne Jumalan suloisuutta.

3. Rukous ja uskon kokonaisuus

Rukouksen paikka katekismuksen kokonaisuudessa: käskyt -> uskontunnustus -> armonvälineet -> rukous -> käskyt. Kristillisen uskon tähtäyspisteenä on Jumalan valtakunnan tuleminen. Tähän sisältyy sairaiden parantuminen. Tämä tapahtuu ilman omaa tai muiden rukousta - sanan lahjana. Rukous nousee Jumalan tuntemisesta (käsky, lupaus). ”Rukous ei ole hyvä ja oikea siksi, että se on laaja, harras, suloinen, pitkä tai että anotaan ajallista tai iankaikkista hyvää. Sen sijaan sellainen rukous on hyvä, joka rakentaa ja asettaa luottamuksensa sen varaan, että se tulee kuulluksi Jumalan toden lupauksen ja sitoumuksen tähden” (Luther, Manna Jumalan lapsille, s 333).

Kristuksen ja hänen tekojensa läsnäolo synnyttää uskovassa rukouksen, joka vaikuttaa Jumalaan. Luther toteaa, kuinka Isä-nimi miellyttää Jumalaa kaikkien parhaiten ja liikuttaa häntä kaikkien eniten kuulemaan meitä. Isä-nimen käytöllä rukoilija tunnustautuu lisäksi Jumalan lapsille. Näin me taas liikuttamme Jumalaa, sillä isälle ei ole suloisempaa ääntä kuin lapsen ääni.

Rukouksen tulee siis perustua Jumalan tuntemiseen (oppiin), ja kun se tapahtuu sydämen pohjasta häden keskellä, rukoilija ylentää sydämensä oikein Jumalan puoleen ja on sovelias rukoilemaan ja liikuttamaan Jumalan armoa. (Luther, Manna Jumalan lapsille, s. 313)

Näiden reunaehtoien vallitessa luterilainen kristitty rukoilee uutterasti ja palavasti yhdessä muiden kanssa ja yksin: salli hänen tulla terveeksi.

8. Millaisia teoksia/tekstejä olet kirjoittanut rukouksesta? Mitä on tekeillä?

Jouko M.V. Heikkinen, Kuin lintu pesäkolossa. Kristillisen lohdutuksen lähteille. Perussanoma 2007.